Quan les mans són les paraules

A la recerca de la bellesa i de la gent que estima intensament

VIII

Miquel Àngel Riera. *Llibre de Benaventurances*. Ed. Proa. Barcelona, 1990. 64 pàgs.

Vicenç Llorca

No feia pas massa temps el jove poeta valencià Ramon Guillem es planyia que en l'anunci *curricular* del darrer premi Josep Pla no hi figurés per res la seva tasca com a poeta. Hi ha, és clar, la ja generalitzada omissió del gènere; omissió que, partint d'un prejudici comercial, arriba a constituir la fatal conseqüència d'un fenomen més ampli: la reducció, dins una societat esteticista i *d'esthéticiennes,* de l'estètica com a exercici de creació de llibertat; i el desprestigi, en ple analfabetisme àudio-visual, de la paraula com a revelació de l'ésser i expressió de la consciència. El cas s'agreuja quan topem amb autors que, com Riera, no sols van iniciar el seu ofici d'escriptor com a poetes, sinó que, a més, la seva obra poètica s'entrellaça íntimament i harmònica amb la narrativa, fins al punt que, en alguns aspectes, els seus versos esdevenen un programa d'actuació per a la novel.la.

Potser com un atzarós despit, Edicions Proa ha dut a terme la tercera edició del que comença a representar el llibre de poesia més llegit i aplaudit de Riera: *Llibre de Benaventurances*. Era el 1977 quan l'escriptor manacorí n'encetava la redacció, tot i que no veuria la llum fins al 1980 en una edició pertanyent a la Casa de Cultura de Manacor. La segona edició es va produir dins el valuós volum *Tots els poemes: 1957-1981* (Edicions 62, 1985), el qual recollia el conjunt de la seva obra poètica tot incloent-hi els respectius pròlegs i un estudi introductori de Bru de Sala.

La tercera edició d'enguany resulta, doncs, una magnífica ocasió per conèixer l'obra que tanca un cicle de més de vint anys de creació poètica. Efectivament, el 1965 Riera publicava el seu primer recull de poemes: *Poemes a Nai*. Es tractava, com ha afirmat Bru de Sala a la introducció esmentada, d'un ''llibre-revelació'' que marcava la composició estructural del corpus posterior entorn dels tretze poemes, excepte l'obra en qüestió, que en té el doble. L'autor no tan sols inaugurava una poètica, un estil i una temàtica, sinó també un interlocutor: Nai, mot gallec que significa mare i, en l'univers rierà, l'ideal amorós, l'abstracció de l'amor en estat absolut. Precisament a causa d'això, comprendre una bona part de la seva poesia implica observar com *Nai* pot concretar-se i esdevenir persona estimada. Aquesta aventura de cantar l'amor fet cos s'acomplirà del tot en *Llibre de Benaventurances*.

Els poetes J.M. Llompart, V.A. Estellés o Bru de Sala i els crítics Miquel Dolç, Díaz de Castro o Pere Rosselló, entre d'altres, que s'han ocupat de la seva obra han insistit sempre des de diverses perspectives en el màgic efecte de prodigi que ofereixen els seus versos. En *Llibre de Benaventurances* el lector pot resseguir uns poemes perfectament cisellats com a volum unitari i en què cada forma, cada revolt, cada detall estan justament mesurats i perfectament executats mitjançant una altíssima intensitat imatgística i unes matàfores audaces i corprenedores. La sacralització d'un to d'arrel mítico-bíblic es combina adequadament amb moments directes i descarnats. En aquest punt cal parar esment a la cita d'encapçalament pertanyent a Ausiàs March: ''Amor, de vós jo en sent més que no en sé.'' Aquest vers no tan sols il.lumina l'humil actitud cognoscitiva del poeta davant el misteri del sentiment amorós, sinó que marca també la lectura formal d'un clàssic. L'aire greu i les fórmules rotundes de la impostació ausiasmarchiana, els retrobem en Riera, repetint a voltes la discursivitat raonada que li confereix als seus versos un caràcter d'axioma lògic sobre l'experiència moral de l'amor. La figuració referencial predominant, i sota la qual hom ha parlat de poetes *realistes,* requereix un mestratge formal molt difícil d'assumir: que tota referencialitat en funció poètica exigeix al creador l'establiment d'una simbologia expressiva. Si en Gabriel Ferrater aquesta queda tensada per l'efecte moral d'una consciència manifestada en l'experiència, o en Màrius Sampere per un simfonisme d'arrel expressionista que problematitza interiorment la pròpia realitat manifestada, en Riera trobem un realisme dramàtic, fruit del xoc entre una sentimentalitat abraonada i una gran tendresa amb la ignorància de saber i la impotència per dominar la causalitat atzarosa de les coses.

MIQUEL ANGLARILL

Miquel Àngel Riera eleva l'amor a la categoria de religió

Malraux va afirmar en *La condició humana*: ''Jo vull camarades i no sants.'' Poc després, Camus escrivia a *La peste* que no tenia afició a la santedat, sinó a ser home. Aquesta mirada terriblement compromesa amb la condició humana de la literatura francesa d'arrel existencialista és *rabiosament* present tant en la narrativa com en la poesia de Riera. Les benaventurances apareixen buides de qualsevol ''halo de santedat'' per mostrar-nos una primera i elemental instància moral: l'home enfrontat al seu límit corpori i a la seva petitesa còsmica. Des d'aquest *grau zero* de la dimensió humana Riera basteix una actitud ètico-estètica. En primer lloc es produeix una gratitud totalment desinteressada a estimar l'existència de l'altre, agent de salvació: ''T'estim perquè existeixes.'' La tristesa i l'escepticisme dels seus versos donen pas a la recerca de la bellesa i, com en March, de l'amor. Aquest amant de l'amor no planteja, però, cap quimera inabastable, sinó la *Nai* personificada, és a dir, la manifestació aristotèlica de la forma mitjançant el cos. En aquest sentit, recordem com March, i seguint la classificació de les substàncies de l'amor en Aristòtil, distingeix l'amor honest —merament espiritual— del profitable —purament carnal— per sentir-se el lloador del ''delitable'', aquell que, suma del cos i l'ànima, mostrava un ''mesclat voler'' tensat per la virtut. Igualment, però duent dins la tradició poètica molt més lluny la *teoria de l'amor* ausiasmarchiana, en Riera no hi ha aventura espiritual sense la consciència que tot el que som i tot el que estimem ho som i ho estimem mitjançant la nostra natura corporal: ''Déu és la carn'', arriba a afirmar, tot operant així una interpretació humana del cristianisme que pren com a base tant la dimensió carnal com l'assumpció del dolor de Jesucrist. En la seva narrativa aquesta intensitat lírica donarà com a resultat esplèndides escenes governades per un sentit sensual prodigiós.

Tot missatge de salvació propi i aliè comporta, doncs, un camí que comença en allò de més ineludible, tangible i concret en l'home. *Llibre de Benaventurances* s'aixeca damunt una tristesa i un escepticisme vitals per, des d'un crit abismalment humà, efectuar una càlida recerca de la bellesa i dels homes que ''part damunt tot estimen com una mala cosa''. I en aquest dramàtic desig s'acompleix la tendresa, fins que l'amor s'eleva a religió el temple del qual és el cos. Aquí rau l'única veritat que ens trasllada a la definició de món. Una definició sense paraules perquè, com afirma aquest apassionadament subtil poeta de les Illes, ''les mans són la paraula''. ■